

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

פורים — תצוה

(חלק בא)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת תצוה, פרשת זכור, הייא אדר, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פורים – תצוה

ובשנה זו, השייכות דשבת זו (לימי השבוע הבא ובעיקר) לימי הפורים היא ביתר שאת מאשר בשאר שנים: בשנה זו חלה השבת ביום י"א לחודש אדר, ויום זה הוא התחלת הזמן הראוי לקריאת המגילה¹¹, כדאיתא במשנה¹²: „מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו . . שהכפרים מקדימין ליום הכניסה" (והזמן הכי מוקדם בזה הוא בי"א אדר). ודין זה שי"א באדר הוא יום הראוי לקריאת המגילה אינו אמור רק „בזמן שהשנים כתיקונן וישראל שרויין על אדמתן" (שדוקא אז שייך הדין דכפרים מקדימין ליום הכניסה)¹³, אלא גם „בזמן הזה"¹⁴ כן הוא, כפי שנפסק בשו"ע¹⁵: „המפרש בים והיוצא בשיירה ואינו מוצא מגילה

א. לכל שבת יש שייכות (לא רק לימי השבוע שלפני, כשמה: יום השביעי, אלא גם) לימי השבוע שאחרי¹, כדאיתא בזהר², „כל שיתא יומין (שלאחרי השבת) מתברכין מיומא שביעאה".

ובשבת זו השייכות לימי השבוע בולטת יותר מצד החיוב בקריאת התורה³: קוראים בה פרשת זכור, להיותה השבת הסמוכה לפורים⁴ – וזכירת מעשה עמלק שייכת לימי הפורים⁵, עד שהקריאה של פורים עצמו⁶ היא בפרשת מעשה עמלק („ויבא עמלק");⁷ ועל קריאת פרשת זכור איתא בגמרא⁸ שהיא ה„זכירה" הקודמת ל„עשי" שבפורים⁹ („נזכרים ונעשים")¹⁰.

- 1) להעיר גם מתקנת עזרא שיהיו קורין בס"ת בצבור בכל שבת במנחה כו' מפרשת השבוע הבא (שו"ע אדה"ז סרצ"ב ס"ב. ממגילה לא, ב. טוש"ע שם ס"א).
- 2) ח"ב סג, ב, פח, א.
- 3) וי"א שהקריאה מה"ת – ראה הנסמן בהערה 10.
- 4) ראה פרש"י מגילה כט, א ד"ה ומפסיקין „לסמוך מחיית עמלק למחיית המן".
- 5) ראה חינוך מצוה תרג: ודין ה' לקרותה (פ' זכור) ביום הפורים לפי שהוא מענינו של יום כי המן הרשע ה' מורעו.
- 6) משנה מגילה ל, סע"ב. ובמג"א או"ח סתרפ"ה – שבזה יוצא מ"ע דקריאת פ' זכור.
- 7) בשלח יז, ח ואילך.
- 8) מגילה ל, א.
- 9) ולהעיר ממדרז"ל (תרגום ירושלמי ס"פ בשלח. פסיקתא דר"כ ס"פ זכור) דמדור לדור (שבפ' בשלח שם) כולל „דור מרדכי ואסתר".
- 10) ראה בכל הנ"ל לעיל ע' 190. וש"נ.

198

- 11) וי"ל דגם יום ה' ועש"ק – שייכים באופן דקס"ד ודשלילה, ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב" (מגילה בתחלתה).
- 12) ריש מס' מגילה.
- 13) מגילה שם. וברמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ט „בזמן שיש להם לישראל מלכות". ובפיה"מ להרמב"ם מגילה רפ"א: בזמן שהיתה ידונו (פשוטה ו – !? – ואינו בהעתקת קאפח. וכל' הרמב"ם בהל' איס"ב ספ"ח (מכתובות כו, ב) ובכ"מ רק) תקיפה לקיים המצות בשלימות.
- 14) כ"ה בגמ' ורמב"ם שם (שבזמן הזה כו' אין קורין אותה אלא בזמנה). ובפיה"מ שם מפרש: רוצה לומר מיום שנתחבר הגמרא (בקאפח „התלמוד" – וכל' הרמב"ם בהקדמתו לס' היד – כמה פעמים) כו'. ולהעיר מספיקו דהראש יוסף אם קראו הכפרים בכניסה בזה"ז – נעתק לקמן בשוה"ג להערה 28.
- 15) או"ח סי' תרפח ט"ו.

למה פתח התנא את קביעת זמני קריאת המגילה דוקא ביום י"א, ולא בעיקר הזמן דקריאת המגילה — בי"ד ובט"ו?

ואע"פ שכן הוא סדר הימים בחודש — הרי ענינה של המשנה הוא לבאר את הלכות קיום המצוה, וא"כ אינו מחוור מפני מה לא בא במשנה עיקר הקיום בתחילה, ואחריו הקולא וכו'.

ובפרט, שאפשר ה' להזכיר את הימים ע"פ סדר, אלא שמן המאוחר אל המוקדם: „מגילה נקראת בט"ו בי"ד בי"ג בי"ב בי"א" — שכן הוא הסדר בהמשך המשנה, כשמפרש התנא את הזמנים: תחילה, „כרכיז המוקפין חומה כו' קורין בט"ו, כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד"²¹, ואח"כ מפרש²² אימתי מקדימין ליום הכניסה.

גם צריך להבין — כקושיית המפרשים²³: למה נקט הלשון „מגילה נקראת" — ולא כמ"ש בכ"מ, „קורין את המגילה"?

ג. ויש לומר ההסברה בזה:

בסדר זה גופא — „בי"א וכו'" — בא התנא להדגיש, שאף שהטעם שאפשר לקרות את המגילה בי"א בי"ב ובי"ג הוא מפני ש„חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי

להוליך עמו יקראנה בשלשה עשר או בשנים עשר או באחד עשר בלא ברכה".

ואע"פ שבדיעבד „כל החודש כשר לקריאת המגילה"¹⁶ (וכמו שפסק הרמ"א¹⁷, „והכי נהוג") — ישנו חילוק עיקרי בין קריאת המגילה בי"א בי"ב ובי"ג לקריאתה, „מתחילת החודש"¹⁸: אמנם בזמן הזה גם הזמנים די"א י"ב וי"ג כשרים לקריאת המגילה רק בשעת הדחק ובדיעבד

[ותירה מזו: אפילו הדין „שהכפרים מקדימין ליום הכניסה" אינו אלא היתר, ש„נתנו להם חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה"¹⁸, „הקילו על הכפרים כו"¹⁹; אבל מגילה בזמנה אינה אלא הקריאה בי"ד ובט"ו²⁰].

אעפ"כ הנה לקריאה די"א י"ב וי"ג שייכות גדולה יותר לימי הפורים מאשר לקריאה דכל החודש, כדלקמן.

ב. ויובן זה בהקדים הביאור במשנה „מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו":

מאחר שקריאת המגילה בי"א בי"ב ובי"ג אינה אלא קולא ותקנתא דרבנן, בזמנים מסויימים לאנשים מסויימים,

16 ירושלמי מגילה פ"א ה"א.

17 לשון השו"ע שם. ובפשטות ה"ו רק עד ט"ו, אבל לא אחר כך, דכתב „ולא יעבור", כבירושלמי שם.

18 לשון רש"י במשנה ריש מגילה ד"ה אלא. 19 מגילה שם. וש"נ. ופשיטא למסקנת הגמרא (ד, ב) מפני שמספקין מים ומזון, ככפרש"י שם דשכר הוא להם כדלקמן בפנים ס"ג.

20 ראה מגילה ה, רע"א ובפרש"י שם שלא בזמנה.

21 וראה הון עשיר למשנה שם. וברמב"ם שם ה"ד מתחיל מט"ו ואח"כ י"ד, ובהלכה ז מפרט הסדר דימי הכניסה בסדר אחר ממשנתנו.

22 עיי' בגמ' שם (ד, ב). אבל י"ל שעיקר הקושיא בגמ' היא בהסיפא דנקט סידורא דימא (עיי"ש ב"ר"ה ורש"י וריטב"א בתירוץ הגמ'), כי משנה מהסדר ברישא דנקט סידורא דירחא, וגם אינו בסדר ימי החודש לאחריו. אבל מובן דגם בהרישא מצ"ע צריך לטעם והסברה על סדר זה. 23 ריטב"א וטורי אבן ריש המס'. ועוד.

שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין, או יתירה מזו²⁴, כמסקנת הגמרא²⁵, „אלא אימא מפני שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין, ועל כן „שכר הוא להם”²⁶ – אעפ”כ גם קריאה מוקדמת זו (לבני הכפרים) היא בגדר (ד)זמן קריאת המגילה

וזהו ביאור הלשון „מגילה נקראת” – ולא „קורין את המגילה” – וטעם

(28) ומה שבזמן הזה „אם נזדמן לו אח”כ מגילה חוזר וקורא אותה ביום י”ד אפי’ קרא תחלה ביום י”ג מ”מ קרא אותה שלא בזמנה” (רמ”א בשו”ע סי’ תרפח ס”ז – י”ל כיון דמעיקר הדין בזה”ז אין קורין אותה אלא בזמנה (בי”ד וט”ו).

אבל צ”ע דב”י לטור שם סד”ה שדרו (ועד”ז בכל בו הל’ פורים) כתב שהוא כד”ן בן כפר שהקדים ליום הכניסה שאם ה’ בעיר בי”ד חוזר וקורא עמהם (מגילה יט, א. ראה פרש”י שם**). אבל ראה תוס’ שם ד”ה בן כפר ד”נעשה כנה”ג העיר”. וי”ל שכן ה’ עיקר התקנה דאנשי כנה”ג (וראה לשון הר”ח שם). וכן משמע מכל בו שכתב: אמנם אם נתעכב ונמלך ולא הלך חוזר וקורא בי”ד כו’ כד”ן בן כפר כו’ – שבזה איגלאי מילתא שמעולם לא נכנס בגדר דמפרש ויוצא בשיירא.

(29) מגילה ב, א.

(30) פרש”י שם ד”ה מכדי.

(31) ולהעיר מרש”י מגילה ה, א ד”ה ערב שבת זמנם.

(* מההשוואה בב”י מוכח שגם בזמן הזה קריאת המגילה בזמנים אלו להיוצא בשיירא כו’ הוא לא רק מנהג לזכרון בעלמא וכיו”ב, כ”א הוא בגדר מצות קריאה וזמן קריאה. וראה ריטב”א מגילה ה, א ד”ה ומוגלה שלא בזמנה (כשמכריע כדעת בעל המאור) וביחוד זה דליכא למיחש להא מוקמינא אדיני’ שרוצה לפרוש בים או לייבשה אין לך בן כפר גדול מזה”. ולהעיר מראש יוסף למגילה ב, ב בתחלתו „אם אירע שקראו הכפרים בכניסה (בזה”ז) אם יחזור ויקרא בזמנו בברכה דשמא מדינא יוצא כו’.”

(**) ולהעיר דבמאירי שם מפרש דלא קרא עדיין ביום הכניסה.

[בסגנון אחר: אף שהסיבה לקריאת המגילה ב”א וכו’ היא תקנה עבור הגברא, הנה עי”ז נפעל גם בחפצא (קריאת המגילה), שיום הקריאה נעשה (בנוגע לבני הכפרים) הזמן דקריאת המגילה²⁷].

והיינו, שבקריאת המגילה בימים אלו, אין זאת רק שבני הכפרים מקיימים מצוה (קריאת המגילה) המוטלת עליהם, אלא (גם) „מגילה

(24) דלהטעם כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים ה”ז עכ”פ צורך המצוה דפורים. (25) ד, ב.

(26) פרש”י שם ד”ה אלא. ומשמע שהוא מפני שהם מספקין כל השנה מים ומזון כמ”ש במאירי שם (ראה פני”ש שם ב, א ד”ה מנלן). אבל לפי פ”י הריטב”א דמספקין מים ומזון ביום הפורים הרי זה צורך פורים עכ”פ. וכן לפי הרשב”א (והר”ן כו’) שהביא הריטב”א שם, שמספקין ביום הכניסה – הרי”ז גם לצורך פורים (אבל לא תקנתא דכרכים אלא דבני הכפרים שלא יתבטלו מסעודתם).

(27) להעיר מדיני סוכה – נסרים שרחנן ד’ והפכן על צדיהן שאין בהם ארבעה כו’ דנעשו כשפודין של ברול, אף שסיבת הפסול שלהם היא מחמת „גזירת תקרה” (סוכה יד, ב. רש”י שם. רמב”ם הל’ סוכה פ”ה ה”ז). ראה צפע”ג לרמב”ם הל’ חמץ ומצה פ”ו ה”ב. וראה עד”ז בכמה ענינים (לגבי קרבנות דיולדות ויו”ט שני דתגה”ש) – לקו”ש חיי”ז ע’ 134 ואילך. וש”נ. אלא שבנדו”ד הוי יתירה מהנ”ל, כיון שאנשי כנה”ג תקנו מלכתחילה זמנים אלה, כדלקמן בפנים. וראה לקמן הערה 36.

ד. עפ"ז מובן במה נשתנתה הקריאה ב"א י"ב ו"ג מן הדין, כל החודש כשר לקריאת המגילה" (שאף הוא נוגע להלכה בזמן הזה, בנדון ד"המפרש בים ויוצא בשיירה", כנ"ל):

דין זה ש"כל החודש כשר לקריאת המגילה" ילפינן בירושלמי³⁷ מדכתיב „והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה וגו'“, היינו שבכל החודש ישנה יכולת (וחיוב) לגברא לקיים את החיוב המוטל עליו ב„זמן“ ד"ימי הפורים האלה", אבל אין זה שייך לחפצא דהזמן, שימי החודש יהיו לזמן קריאת המגילה.

ויש לומר נפק"מ להלכה³⁸: מי שיש עליו חיוב לקיים עוד מצוה (מלבד

הפתיחה ב"א י"ב ו"ג: קריאת המגילה בימים אלו היא (לא רק ענין של „קורין את המגילה“ – דין (והיתר) במעשה וקיום המצוה שמצד הגברא, אלא) „מגילה נקראת“ (מבלי להזכיר את הקורא, הגברא), כלומר, בדיני המגילה ימים אלו הם זמן קריאתה.

יתירה מזו: מבואר בגמרא²⁹ שאנשי כנסת הגדולה רמזו זמנים אלו במגילה – „לקיים³² את ימי הפורים האלה בזמניהם – זמנים הרבה תיקנו להם³³“, ונמצא, שלא זו בלבד שימי י"א י"ב ו"ג הם זמנים דקריאת המגילה, אלא^{33*} שהקריאה בזמנים אלה היא (בעיקרה) שווה לימי י"ד וט'³⁴ (שהרי כולם נכללים ביחד ב„זמניהם“); היינו, שאינם ע"ד זמן התשלומין (או „זמנים אחרים“³⁵), אלא כעצם הזמן (י"ד וט'³⁶).

200

תשלומין וכיו"ב (וע"ד כל ימי החודש לדעת הירושלמי).

וע"פ כהנ"ל יש לבאר השייכות והקשר להתחלתה לסיום מס' מגילה בבבלי: „כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום ערום סלקא דעתך כו' אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אותה מצוה“, שגם שם מדובר לא כעצם הס"ת כ"א במטפחת, והשקו"ט שבגמ' שם היא בשייכות המטפחת לס"ת, אם זהו דין בהגברא (כשביל אחיות האדם), או שהוא דין בהחפצא (שמוסיף בכבוד ס"ת), והמסקנא היא שהוא חלק מעצם ס"ת וקדושתה (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 143 ואילך). וע"ד זמן קריאת מגילה ב"א כו', שאף שאינו זמן המפורש במגילה ועיקר הזמן, ה"ז זמן קריאת מגילה וכעצם הזמן (די"ד וט"ו).

(37 שם.

(38 ואולי י"ל דנפק"מ בין הזמנים די"א י"ב י"ג וכל החודש, אם אחר יכול לקרות לפניו (ראה פרמ"ג שם (א"א) סוסק"א), וידועה השקו"ט בפרש"י (וחי' הר"ן) ריש מגילה ד"ה אלא „וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיי" (ריטב"א שם סדי' הנ"ל. טורי אבן ריש מגילה. מראה פנים לירושלמי ריש מגילה. ובכ"מ). ועצ"ע. ואכ"מ.

(32 אסתר ט, לא.

(33 ועד"ז הוא לשון הרמב"ם שם פ"א ה"ד „איזהו זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר בזמניהם“.

(33* אולי י"ל נפק"מ בין ב' אופנים אלו, אם זמן קיום מצות מתנות לאביונים בבני הכפרים הוא ביום קריאת המגילה – ראה בעל המאור בתחלת המס' בשם ר' אפרים. וראה רמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד ובנ"כ שם. צפנת פענח שם.

(34 להעיר מג' האופנים בהסברת גדר תוספת שבת (לקו"ש חט"ז ע' 233 ואילך), ובב' ההסברות גם להאופן שהוא בהחפצא דזמן התוספת גופא (ע"ש).

(35 ירושלמי כאן דעת ר' יונה „ליתן להם זמנים אחרים“.

(36 וי"ל שזהו הנפק"מ בין הדרשה להבבלי „זמנים הרבה תקנו להם“, לדעת ר' יונה בירושלמי שם „זמנים אחרים“, שאי"ז כעצם זמן קריאה. ולדעת ר' יוסה בירושלמי שם „זמנים שקבעו להם חכמים“ (ראה פנ"מ „שהכתוב ניתן לדרוש לחכמים“), לכאורה י"ל שהוא רק כזמן

שבתנ"ך — ואדרבה, בתוספת עילוי ויתרון, כמו שכתב הרמב"ם⁴², "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידים ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר, והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה", או כפירוש הראב"ד שהדברים אמורים לגבי הקריאה, "אפילו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרותה בציבור".

ו. הענין הנ"ל בא לידי ביטוי באופן הקיום ד"כתבוני" במגילת אסתר — ללא "כתבוני" דשם⁴³ הוי"ו⁴⁴, ודלא כשאר⁴⁵ ספרי הקודש⁴⁶.

(42) הל' מגילה ספ"ב.

(43) ראה ראב"ע בפתיחתו למגילת אסתר: אין במגילה הזאת זכר השם והיא מספרי הקודש. ובתורה מגילה שבת קטו, ב. מרדכי שם סי' שצו. שו"ע או"ח (ואדה"ו) סי' שלד סי"ג (סי"ב): אין בה אזכרות.

(44) כ"ה בפע"ח (שער הפורים פ"ו). וראה גם משנת חסידים מס' אדר פ"ו מ"ג. תו"א ק, ב (ושם מוסיף: ולא משאר שמות של הקב"ה). קכא, ב. בסה"מ תקס"ה (כרך א ע' שצו) ואוה"ת אסתר (ע' בת"מ) מוסיף: וגם לא שם אלקים ואד'.

(45) בתו"א ק, ב: ובנביאים שמות הרבה. ובסה"מ תקס"ה ואוה"ת שם: ולמה כל הנסים שנעשו ע"י נביאי' האחרוני' שבזמן מרדכי ואסתר נזכר בהם שמו' דהוי' ואלוקים כמו בנחמ' ועזרא וחגי וזכרי' מלאכי שהן נביאי' היותר אחרונים.

(46) ומה שבשיר השירים ג"כ לא נזכר שם ה' (ולא שאר השמות. וראה שם ת, ו, ובראב"ע שם) — י"ל שהוא, ע"ד שלא הוזכר בכמה קאפ' שבתושב"כ — מפני שלא מדובר בהם בענין ששייך להזכיר, משא"כ במג"א ונס' ותוקפו של נס.

ועוד להעיר: בנוגע לשה"ש אמחז"ל ש"כ, שלמה האמורים בשיר השירים קודש שיר למי שהשלום שלו כו" (שבועות לה, ב), ולפי' א' ברמב"ן (שבועות שם) אינו נמחק (וגם לדעת

קריאת המגילה) שזמנה ביום זה וכיו"ב — איזו ממצוות הללו עליו להקדים: אם הנדון הוא בתחילת החודש, עליו להקדים את המצוה שזמנה אז, אבל אם המדובר הוא ב"א ב"ב ובי"ג, יש מקום לומר שעליו להקדים את קריאת המגילה.

ה. והנה, מה שמצינו בקריאת המגילה ענין כזה — שגם הימים שבעצם (— בהמפורש בקרא) אינם זמן קריאה, נעשים לזמן של קריאת מגילה — יש לומר הטעם בזה, לפי שכל ענין המגילה, בין כתיבתה ובין קריאתה, הוא באופן כזה: כתיבת המגילה לא היתה בדומה לכתיבת שאר ספרי התורה שבכתב — נביאים וכתובים, ועאכו"כ חמשה חומשי תורה, שבהם היתה הכתיבה (ע"י משה רבינו וכו')³⁹ מלכתחילה בציווי ה', ואילו כתיבת המגילה היתה ע"י בקשת אסתר⁴⁰ "כתבוני לדורות", וכדאיתא בגמרא⁴¹, שהי' שקו"ט ודעות בזה וכו' בין החכמים, אנשי כנסת הגדולה.

[ועד"ז גם בנוגע לעצם המועד דפורים וקריאת המגילה, שגם זה בא ע"י בקשת אסתר, קבעוני לדורות]⁴⁰ ולאחר שקו"ט ודעות של החכמים בזה⁴⁰.

אבל לאחר כתיבת מגילת אסתר, נעשתה המגילה חלק מספרי הקודש, בשוה לכל שאר ספרי הכתובים

(39) ב"ב (יד, סע"ב): משה כתב כו' יהושע כתב כו'.

(40) מגילה ז, א.

(41) מגילה שם. וראה פרש"י שם. וראה בארוכה בכל הנ"ל (והשקו"ט במחלוקת בבלי וירושלמי) לקו"ט חט"ז ע' 352 ואילך. וש"נ.

שענין „הסתר אסתיר“ שבמגילה נמשך מ„אנכי“, מעצמותו ומהותו ית', שאינו שייך להתגלות ולבוא בהגבלה אפילו בשמות הקדושים, ואפילו בשם הוי' –

והיינו, שענין זה (שהשמות הקדושים אינם נזכרים במגילה) הוא מצד הקשר לעצמותו ומהותו ית' שלמעלה מענין השמות.

ז. עפ"ז יומתק הטעם שפתיחת המשנה היא ביום י"א

– [דלכאורה: הן אמת שבזה הודיענו התנא שגם הימים י"א י"ב וי"ג הם בגדר זמן קריאת המגילה; אבל סוף-סוף הרי אינם בדומה לגמרי לזמנים העיקריים די"ד וט"ו שהם לרוב אנשים, והי' לו לתנא להקדים את הזמן העיקרי, ולא את הזמן ד"א"] –

לפי שהקריאה די"א אדר, שהיא הקריאה דבני הכפרים, מרמזת על פנימיות התוכן הכללי של המגילה.

והביאור בזה:

ג' החלוקות בקריאת המגילה – כרכים, עיירות גדולות וכפרים – עינים ברוחניות ובעבודת השם הוא:

ובקיצור עכ"פ: כרך המוקף חומה – עבודת האדם היא בשמירה מעולה, מבלי לתת פתח לכל צר ואויב וכו' להכנס,

עיר מושב – עבודת האדם פועלת ובונה מכון לשבתו ית' עי"ז שהוא בן עיר; אין הוא צריך לחרוש⁵³, לזרוע, להמתין עד שתוציא השדה חטים וכו' – עליו רק לעשות מעניני העולם

בפשטות הדבר מורה על דרגא בקדושה (של הספר) שחסרה בה קדושת שם הוי'.

[וכהטעם המבואר על דרך הפשט⁴⁷, שהוא מפני ש,העתיקה הפרסיים ונכתבה בדברי הימים של מלכיהם והם היו עובדי עו"ג והיו כותבים תחת השם הנכבד והנורא שם תועבותם. . והנה כבוד השם שלא יזכרנו מרדכי במגילה] –

אבל ביחד עם זה ידוע⁴⁸, שמה שבמגילה אין השמות הקדושים נזכרים, הרי זה (בפנימיות הענינים⁴⁹) רמז שענינה שייך למדרגת האלקות דלא אתפס בשם, דרגא שלמעלה מן השמות הקדושים, ויתירה מזה (בלשון הידוע⁵⁰) דרגא דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל אנכי מי שאנכי; וזהו דאיתא בגמרא⁵¹, „אסתר מן התורה מנין ואנכי⁵² הסתר אסתיר“,

הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ו ה"ט) „הרי הוא (עכ"פ) כשאר הכינויין“.

ואף שנד"ז נמצא ג"כ בנוגע ל„מלך“ ו„אחשורוש“ שבמג"א (ראה מגילה טו, סע"ב. אסת"ר פ"ג, י. זח"ג (רע"מ) קט, רע"א „בכל אתר המלך סתם דא קב"ה“). מאו"א וערה"כ (לבעל סה"ד) ע' אחשורוש. וש"ג) – הרי לא מצינו בהלכה שיש להם דין שם (גם לא דכינוי).

(47) ראב"ע במג"א שם. ובשו"ע אדה"ז שם (ממרדכי שם. הובא בט"ז שם סק"א) דמגלת אסתר אין בה אוכרות מפני שנשתלחה ליכתב בחתי פרט ומדי ולפיכך אין בה קדושה אא"כ כתובה כהלכתה.

(48) וראה לקו"ש ח"ו ע' 190 ובהערה 9 הקושיא בתירוץ הראב"ע.

(49) ראה מקומות שנמנו בהערה 44.

(50) לקו"ת פנחס פ, ב (כנודע"). וראה זח"ג

רנז, ב.

(51) חולין קלט, ב.

(52) וילך לא, ית.

(53) ענין חרישה בעבודה – ראה לקו"ת

מסעי צו, ד. האזינו עה, ד. שה"ש לח, ד.

עבודת „בני הכפרים” – האופנים, בעולם העשי’ – היא הבחינה ד, „הודאה”; אצלם השגת והתבוננות השכל, וכן התעוררות המדות שבלב, הן במדה הדרושה כדי להביא לידי (ואף – לחייב ולהכריח את) ענין ההודאה. ועבודתם „ברעש גדול” אינה מצד הרגש הלב, אלא ע”ד בן כפר שבא לראות את המלך⁵⁷.

ואף שבעבודת בני הכפרים – בעשי’ – אין מורגשת אלקות בהתגלות (בתפיסת השכל, או בהתלהבות הלב), ולכן עבודתם והתלהבותם הן רק באופן זהודאה (עשי’) – אעפ”כ גם בעבודתם קיים ענין הביטול לאלקות; ואדרבה, הביטול שמצד בחי „הודאה” בלבד (כמדרגת ה„אופנים”) הריהו, בפרט מסויים, עמוק יותר מהביטול דעבודת השרפים הבא מצד הבנה והשגה באלקות; ולכן הנה ע”י האופנים נאמר (ונפעלת ההמשכה ד) „ברוך כבוד ה’ ממקומו”⁵⁸, יותר מאשר (ההמשכה הנפעלת) ע”י עבודת השרפים⁵⁹.

ולכן פתיחת המשנה היא בקריאה ד, „א” – קריאת בני הכפרים, לפי שבקריאה זו מרומז כללות ענין המגילה: מבלי הבט על כך שבחיצוניות זהו ענין של אסתר, העלם והסתר ללא גילויים (עולם העשי’),

המוכנים כבר דירה ועיר מושב, עיר אלקינו,

כפר – האדם צריך לחרוש את הקרקע הקשה דהעלם העולם, כדי שתוכל להיות שם זריעה וכו’.

ח. בכללות העולמות, ובלשון החסידות⁵⁴:

כרך מרמז על עולם הבריאה, מקום עבודת השרפים; עיר גדולה – עולם היצירה – על עבודת חיות הקודש; וכפר – עולם העשי’ – על עבודת האופנים.

והחילוק שבין ג’ מדריגות אלו בכוחות ועבודת האדם:

עבודת בן הכרך באה מן המוחין – מהתבוננות והשגת אלקות, ולכן יש לו תענוג בעבודה, הנמשך מהשגת אלקות – בדוגמת וכעין עבודת השרפים, שע”י השגתם באלקות („שרפים עומדים ממעל לו”⁵⁵), הרי הם „גשרפים” ומתבטלים בכליון ותשוקה לאלקות.

העבודה ד, „עיירות גדולות” באה מצד המדות⁵⁶ – אהבת ה’ ויראת ה’, השייכות לעולם היצירה, שבו מאירות מדותיו של הקב”ה, ולכן עבודת חיות הקודש היא „ברעש גדול” – מצד תוקף התפעלות המדות.

54) בהבא לקמן ראה אוה”ת מג”א (הוספות) ע’ מג ואילך (בהוצאת קה”ת תש”נ – ע’ ערה ואילך). ד”ה מגילה נקראת תרכ”ט. ועוד.

55) ישע”י, ו, ב.

56) עיקר עבודת האדם (ראה ד”ה שלש ערים (ואם ירחיב) תקס”ה (בסה”מ תקס”ה ע’ תשצח ואילך). סידור קפט, ב. ובארוכה בד”ה אל תצר לאדהאמ”צ (מאמרי אדמו”ר האמצעי בדברים ח”א בתחלתו)).

57) חגיגה יב, ב.

58) ראה חולין צא, סע”ב ואילך ובפרש”י שם.

59) ראה לקו”ת האיזנו עד, ד ואילך. ד”ה ולקחתם תרס”א. ובכ”מ.

לבוראם⁶⁷. וכשם שלמעלה הנה השמות הקדושים שייכים למדרגות של הארות וגילויים, ואילו עצמותו ומהותו ית' הוא למעלה משמות – עד"ז הוא גם בצדיקים, משה רבינו וכו'; ומזה, שהטעם שבפ' תצוה לא נזכר שמו של משה בפירושו הוא משום שענינה של פרשת תצוה שייך לעצמותו של משה שלמעלה משמו, למעלה מכל השמות שבנשמה (שחמשה שמות נקראו לה⁶⁸).

ודוקא מצד העצם של משה, „ואתה“, פעל משה את ענין „תצוה“ את בני ישראל, צוותא וחיבור דכל ישראל, ובכללם עושי העגל (שעבורם מסר נפשו באמרו ואם אין – מחני (בפ' תצוה, כנ"ל)), צוותא עם עצמותו ומהותו ית', כמו שנתבאר במקום אחר בארוכה.

י"ד. ע"פ כל הנ"ל מובן גם הקישור שבין „מגילה נקראת בי"א“ לענינה של פ' זכור, זכירת מעשה עמלק:

איתא בשל"ה⁶⁹ שי"א הוא „כמנין אותיות ו"ה מהשם (הוי"ו) והמנין מרובה ט"ו כמנין י"ה“.

ולכן פתיחת המשנה היא ב„מגילה נקראת בי"א“, לפי שמחייבת עמלק, שהמזן האגגי הוא מזרעו, שייכת בעיקר ל"א, בחי' ו"ה⁷⁰, כדברי חז"ל על הפסוק⁷¹ כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק, אשר „אין השם שלם כו' עד שימחה שמו של עמלק“, היינו, שכל

ישנו בזה העצם שלמעלה מהגילויים, הנמשך ע"י ביטול האופנים⁶⁰.

ט. עפ"ז מובן גם הקשר בין שבת זו (בהתאם לשייכותה לימי הפורים וקריאת המגילה וכו' כנ"ל) לפרשת השבוע הקבועה בתורה לקרותה בשבת זו – פרשת תצוה⁶¹:

פרשת תצוה⁶² היא הפרשה היחידה (משעה שנוולד משה) שאין שמו של משה רבינו נזכר בה (עד משנה תורה), כביאור חז"ל⁶³ בטעם הדבר, מפני שאמר „מחני נא מספרך אשר כתבת“⁶⁴, והדברים נתקיימו בפרשה זו.

והנה בהשקפה שטחית נראה, שמה שלא נזכר שמו של משה רבינו הוא ענין שאינו למעליותא. אבל בידענו שאפילו, להבדיל, בגנות בהמה כו' לא דיבר הכתוב⁶⁵, מובן, שגם בזה (שלא נזכר שמו של משה) יש ענין של מעלה ושלמות.

ובאמת נלמד הדבר מפרשתנו גופא: אע"פ ששמו של משה לא נזכר בפירושו, הרי כל הפרשה נקראת „תצוה“ (או „ואתה תצוה“⁶⁶) דקאי על משה.

וההסברה בזה: צדיקים דומים

(60) ראה אוה"ת שם ע' מב.

(61) להעיר שרוב הקביעות דשנה פשוטה (מלבד II קורין פ' תצוה לפני פורים – פ' זכור. ובב' קביעות בי"א אדר (ראה עתים לבינה מאמר טו, קביעות אדר הסמוך לניסן)).

(62) בכל הבא לקמן ראה לעיל ע' 173. וש"נ.

(63) בעה"ט ופי' הרא"ש ריש פרשתנו. ז"ח

שה"ש, ג. וראה זח"ג רמו, א. ובכ"מ.

(64) תשא לב, לב.

(65) ב"ב קכג, א.

(66) כן נקראת פרשה זו בזח"ג וז"ח שם. ראה

הנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 342 הערה 9.

(67) רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

(68) בר"פ י"ד, ט.

(69) חלק תושבי"כ שכט, א. של, ב.

(70) ראה של"ה שם.

(71) ס"פ בשלח. פרש"י שם. תנחומא ס"פ

תצא. ועוד.

וביטול, בדוגמת העבודה דבני הכפרים — שדוקא עייז ישנו הכח לנצח ולמחות את קליפת עמלק.

ועייז באים לבחינת ט"ו, י"ה שבשם, העבודה דמוחין, דבני הכרכים, ואזי נעשה השם שלם וכסדרו, כבהמשך המשנה: „כרכים כו' קורין בט"ו" — י"ה, עד לקביעות האחרונה (שבמשנה) „חל להיות אחר השבת“, שאז קוראים בני הכפרים בי"א, בחי' ו"ה, ונעשית אדנותו של הקב"ה בעולם שלימה (י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו „עולה כמנין אדנ"י"76),

וכל זה יהי' בגלוי בשלימות ובפועל בביאת מלכא משיחא, אשר אז יהי' הגמר ד„מלחמה לה' בעמלק מדור דור“, „דרא דמלכא משיחא"77,

מפני שילחום מלחמת ה' וינצח78, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ומאמר מוצאי ש"פ תצוה תשל"ט)

76) של"ה שם.

77) ראה תרגום יוב"ע ס"פ בשלח.

78) רמב"ם הל' מלכים ספ"א — שכולל ג"כ מלחמת עמלק (ראה לעיל ע' 196 והערה 73 שם; לקו"ש חט"ז ע' 304 הערה 49).

זמן שעמלק קיים שמו של הקב"ה, כביכול, אינו בשלימות ואין בו אלא אותיות י"ה. ופירושו הדבר, שענינו של עמלק הוא מלחמה והתנגדות (בעיקר) לאותיות ו"ה דשם הוי"72, דענינו של עמלק הוא „יודע את רבונו ומכוון למרוד בו"73, שידיעת האדם בשכל ובהרגש הלב, בחי' י"ה, לא תפעל על המחשבה דיבור ומעשה שלו, בתורה ומצוות, בחי' ו"ה74.

ולכן, כדי שזכירת עמלק תהי' כדבעי, ואזי הדבר יביא לידי קיום „מחה תמחה את זכר עמלק“, מוכרחת העבודה די"א, ו"ה, „עבודה האמיתית בעסק התורה והמצות בקול ודבור או מעשה"75 — והעבודה האמיתית היא דוקא מתוך קבלת עול, הודאה

72) וראה אוה"ת שם ע' מב. ע' מה (בהוצאת תש"נ — ע' ערה. ע' רעח). סד"ה מגילה נקראת תרכ"ט. לקוטי לוי"צ על מאמחז"ל ע' קסה ואילך. 73) כן הובא בכ"מ בדא"ח על עמלק — ראה לעיל ע' 193 הערה 38.

74) ראה תו"א פרשתנו פג, ב ואילך. תו"ח ואוה"ת שם. סידור שער הפורים. סהמ"צ להצ"צ מצות זכירת עמלק. ובכ"מ.

75) אגה"ת ספ"ד.

